

hanem erősíti azt. W. Peek a poseidipposi szerelmes epigrammákban is *ἔρωτοπαίγνιον*-okat lát,⁴⁰ és az AP IX. 359. darabot is teljes joggal tekinti improvizált *παίγνιον*-nak.⁴¹ Amikor, érvelését folytatva, ennek a *παίγνιον*-nak minőségi meghatározására teszünk kísérletet, a neves kortárs, Philétas *παίγνιον*-jai jellegére vonatkozó megfigyeléseinket vehetjük alapul. A philétasi töredékek Mimnermos gnómáit (a Démétér és a Hermés töredékeinek tanúsága szerint is) mitikus szituációkban, átfomáltn mutatják, sőt Philétas a 9. töredékben a Theognis-corporus 1069–1070. sorában rejtőző mimnermosi verstöredék gondolatát fordította visszájára, s Alkman egyik partheneionjának (Frg. 13. Diehl) motívumát vitte át a *Παίγνια* c. gyűjtemény másik darabjában a tudós, művelt költő és a kapát fogó hegylakó paraszt szembeállításába.⁴² Poseidippos eljárását is hasonlónak tekinthetjük: az életformaválasztás számára közömbös lehetőségeit úgy veszi számba, hogy egy Mimnermos költészetéből kiinduló motívumot elevenít fel. Ezzel egyidejűleg közvetetten saját életfelfogásáról is vall, csakúgy, mint Theokritos, XXX. idilljében, a falevélhasonlat új változatával. Poseidippos epigrammája egy hedonista, szemlélődő életforma vállalásának negatív lenyomata, ezért nem veszi egy pillanatra sem komolyan az életformák választását, ennek jele az is, hogy gondolatmenetét ad absurdum véve végül is egy közhelyt illeszt a vers zárógnómájául, mintegy tréfásan kacskintva az olvasóra. S hogy volt, még az antikvitásban is (bár fél lábbal már Bizáncban) olyan késői költőtárs, aki a mimnermosi gnómával való játék és a közvetett önvalótlomlás egységét felismerte, erre tanunk Agathias, aki az AP V. 302. sz. epigrammájában kérdéses epigrammánk módszeréhez hasonlóan járt el, sőt annak parafrázisát is adta.⁴³

HARMATTA JÁNOS

EGY PÁRTHUS EDÉNYFELIRAT

Krasnaya Polyanában 1947-ben — valószínűleg egy gazdag temetkezésből — egy ezüst tál került elő. A tálát A. N. Melikhov tette közzé és korát az i. sz. II. századra vagy a III. század elejére tette.¹ A tál külső szélén beponcolt felirat figyelhető meg, amelynek nyelvét és írását G. V. Tsereteli párthusnak határozta meg.² A tál A. N. Melikhov által javasolt kormeghatározásának helyességét később V. G. Lukonin kétségbe vonta és az edényt az i. sz. III. század második felébe akarta helyezni. Lukonin tette az első kísérletet a tál szélén beponcolt felirat megfejtésére is.³ Úgy vélte, hogy a feliratban *wryhṛn* orthográfiában II. Varhrān sāsānida uralkodó neve ismerhető fel s e vélt felfedezés nyilvánvaló hatása alatt a tál készítését II. Varhrān korára tette.

Később Lukonin feladta a feliratnak ezt az olvasatát és magyarázatát és V. A. Livshitscel együtt új olvasatot tett közzé.⁴ Ez alkalommal a Varhrān név már eltűnt a felirat szövegéből, de az első két szót a két szerző még mindenesetre a tál tulajdonosa és az apja nevének magyarázta.

A Krasnaya Polyana-i ezüst tál kissé hiányos, gyűrűszerű talpa hiányzik. A tál külső szélén párthus nyelvű, párthus írással beponcolt felirat látható, amelynek szövege közvetkezőképpen olvasható:

drwšt bryst sng IIIIC XX X II

Megjegyzések a felirat olvasásához

A feliratban használt párthus ABC csaknem teljesen azonos azzal, amelyet Šāhpuhr KZ feliratában is láthatunk, mint ezt már V. G. Lukonin helyesen megfigyelte.⁵

⁴⁰ I. m. 437–438.

⁴¹ I. m. 436.

⁴² K. Szabó: i. m. 167–169.

⁴³ A Métrodórosnak tulajdonított ellen-epigrammának (AP IX. 360.) is van bizánci parafrázisa a Iustinianos korában élt, s Agathias is követő egyiptomi Iulianos epigrammájában (AP IX. 446).

¹ A. N. Melikhov: Серебряное блюдо из Красной Поляны. КСИИМК АН СССР 10 (1952) 71–79.

² G. V. Tsereteli véleménye A. N. Melikhovnál: i. m. 74.

³ V. G. Lukonin: Иран в эпоху первых Сасанидов Leningrád 1961. 55–59.

⁴ V. A. Livshits—V. G. Lukonin: ВДИ 1964/3. 159.

⁵ V. G. Lukonin: Иран в эпоху первых Сасанидов. 58.

Különösen a *g, d, w, š* betűk és a *XX* és *X* számjegyek alakja hasonló ugyanezen betűknek és számjegyeknek Sähpuhr KZ feliratában használt formájához. Ez az egyezés szilárd tanúbizonyságot szolgáltat a Krasnaya Polyana-i felirat és Sähpuhr KZ felirata írásának szoros kapcsolatáról.

A két felirat írásjegyeinek hasonlósága azonban nem bizonyítja egyidejűségüket. Ugyanezek a betűformák már Ardašir feliratain is megfigyelhetők, ami azt jelenti, hogy ez az ABC valamennyi korai sāsānida uralkodó alatt használatban volt, Ardaširtól egészen Narsēig. A Krasnaya Polyana-i edény feliratában használt ABC hasonlósága Sähpuhr KZ feliratának írásához tehát nem támasztja alá az edény készítésének II. Varhrān korába való helyezését, de mindenesetre kizárja, hogy készítésének időpontja a Sāsānidák uralomra jutása előtti korszakba esett volna.

A felirat korábbi olvasatai a következők voltak: ...*YMT wryhrn sng IIIIC LII dynr(?)* Lukonin;⁶ *drwšt bynhwn(?) sng IIIIC XX X(?) II* Livshits—Lukonin.⁷ Az első szó *drwšt* olvasata teljesen biztos. Elég összehasonlítani a szó negyedik betűjét a *sng* szó *s*-ével, hogy meggyőződjünk az *s* olvasat lehetetlenségéről, amelyet Livshits és Lukonin javasolt a helyes *š* olvasat helyett.

Lényegesen nehezebb a második szó olvasatának megállapítása. Az első betű kétségtelenül *b*, a negyedik biztosan *s* (vesd össze a *sng* szó *s*-ével!), az ötödik és hatodik betűt *w*-nek és *n*-nek lehet olvasni vagy pedig — ha egy írásjelnek tekintjük a két betűt — szóvégi *t*-nek foghatók fel. A második betű semmiesetre sem lehet *y*. Itt nyilvánvalóan egy *b*-vel vagy *r*-rel van dolgunk, de a *d, k* és *y* olvasat egyformán kizártnak tartható. A harmadik betű esetében három lehetőség között választhatunk, amennyiben ez az írásjel *n*-nek vagy *y*-nek vagy *z*-nek egyformán olvasható. Így a második szónak következő olvasata adódik: *b-b/r-n/y/z-s-wn/t*. Mint láthatjuk, ennek az olvasatnak számos változata lehetséges (*bbnswn, brnswn, brzst* stb.), azonban egyedül a *bryst* alakot lehet kielégítő módon megmagyarázni.

A felirat második részének olvasata nem okoz semmiféle nehézséget.

Megjegyzések a felirat magyarázatához

A felirat első szava jólismert eleme a párthus szókészletnek. Itt, a felirat elején, ugyanis a párthus *drwšt* 'egészséges, ép' szót találjuk. E szó személynévi használatára ezideig egyetlen példát sem ismerünk, úgy látszik tehát, hogy a felirat első része nem tartalmazza az edény birtokosának nevét, mint ez az edényfeliratokban általában szokásos, hanem inkább egy mondásnak vagy valamilyen jókívánságnak értelmezhető.

Ezt a feltevést a következő szó is megerősíti. A *bryst* szót ugyanis a középperzsa *b'lyst*, man.perzsa *b'ryst* 'legfelső, legfőbb' párthus megfelelőjének tekinthetjük. A felirat első két szava tehát a következőképpen értelmezhető: «Egészségesnek (lenni) a legfőbb (dolog)».

A felirat második része a tál súlyát jelöli meg: «súly: 432». A súlyegységet a felirat nem adja meg, de ha a tál mért súlyát, azaz 1835 grammot, elosztjuk 432-vel, megkaphatjuk a súlyegységet. Elvégezve az 1835: 432 osztást, súlyegységül 4,247 grammot kapunk. Minthogy a tál kissé hiányos, e súlyegység súlya 4,30—4,35 grammig is felmehet. A keresett súlyegység nyilvánvalóan a *drahm*, azonban a 4,247 (vagy éppen 4,30—4,35) gramm mint a *drahm* súlya feltűnő, mert a *drahm* átlagos súlya 4 gramm volt a sāsānida korban.⁸ A *drahm*-nak a tárgyalt feliratban szereplő magasabb súlyát egy érdekes jelenséggel magyarázhatjuk meg, amely Ardašir pénzeinek metrológiájával kapcsolatban volt megfigyelhető. V. G. Lukonin ismerte fel, hogy az Ardašir által veretett első *drahm*-típusok között van egy olyan csoport, amelyet a *drahm*-nak 4,35 grammot is elérő megnövelt vagy éppen teljes (az attikai *drachmē*-nek megfelelő) súlya jellemez.⁹ Számításba véve, hogy Ardašir uralkodásának elején teljes súlyú (azaz 4,20—4,30 grammot nyomó) *drahm*-ok voltak forgalomban, feltehetjük, hogy a Krasnaya Polyana-i tálát ilyen teljes súlyú *drahm*-okból készítették. Ha elfogadjuk ezt a feltevést, akkor a tál készítését Ardašir uralkodásának elejére kell tennünk.

E megjegyzések alapján a Krasnaya Polyana-i edény feliratának szövegét következőképpen értelmezhetjük:

«Egészséges(nek lenni) a legfőbb (dolog)! Súly: 432 (*drahm*).»

⁶ V. G. Lukonin: i. m. 58.

⁷ A. V. Livshits—V. G. Lukonin: ВДИ 1964/3. 159.

⁸ Ld. R. Göbl: Sasanidische Numismatik. Braunschweig 1968. 25.

⁹ V. G. Lukonin: Иран в эпоху первых Сасанидов. 33—36.